

Al begyndelse er svær. Visse aspekter i forbindelse med gennemførelsen af reformen af Københavns politi i 1863

Af Ole Scharf

Den 1. juli 1863 burde være en mærkedag i Dansk Politi, for den dag trådte loven om omordning af Københavns politi i kraft.¹ Loven ændrede politiet i hovedstaden fra at være overvejende et vægterkorps med tjeneste i nattetimerne og med opgaver som ordenshåndhævere til et – efter datidens målestok – moderne politikorps.

Omordningen havde været længe undervejs, men den var blevet trukket i langdrag dels på grund af politisk uenighed om politiets organisation, hvor især de nationalliberale ønskede et opgør med enevældens politi, som ikke havde befolkningens tillid, og indførelsen af en politiform svarende til den engelske, og dels på grund af strid om størrelsen af statens tilskud til det omorganiserede politi mellem Københavns Borgerrepræsentation og Justitsministeriet.

To begivenheder i slutningen af 1850'erne bidrog imidlertid til, at der endelig kom gang i reformarbejdet.

Det ene var overgangen til gasbelysning i 1857, som fritog vægterne for arbejdet med pasning af gadebelysningen. Det frigjorde ressourcer, og ikke mindst gjorde det det muligt at ansætte politifolk, hvis kvalifikationer var andet end fysisk styrke og udholdenhed, og derved lægge vægt på andre egenskaber, som kunne være med til at højne politiets ringe ansættelse i befolkningen.

1. Lov af 11. februar 1863.

Det andet var den såkaldte "nytårsrevolte" i nytårsdagene 1859/60, hvor politiet greb særdeles hårdhændet ind over for borgernes protester mod grevinde Danner og hendes indflydelse på Kongen. Dette overbeviste selv de argeste modstandere af reformer om nødvendigheden af at skabe et nyt politikorps med et andet og bedre forhold til befolkningen, og det fremtvang en enighed om størrelsen af statens tilskud mellem Borgerrepræsentationen og Justitsministeriet.² Med loven og det regulativ,³ som Justitsministeriet udfærdigede i forbindelse med loven, blev politistyrken dels opdelt i et ordenspoliti fordelt på 6 politistationer og dels i et kriminalpoliti, som udvalgte blandt de dygtigste, og som især skulle give sig af med at efterforske forbrydelser.⁴

Loven ændrede ikke ved, at udgifterne til politistyrken påhvilede Københavns Borgerrepræsentation, og det skulle vise sig at blive et af de store problemer i forbindelse med ordningens gennemførelse.

I forbindelse med reformens ikrafttræden blev den hidtidige politidirektør Bræstrup og den øvrige ledelse af politiet afskediget, og som ny politidirektør blev udnævnt Vilhelm Crone. Han var født i 1813, og kom fra en stilling som byfoged og politimester i Helsingør, hvor han havde foretaget flere moderniseringer af det lokale politi. Han var tillige overbevist nationalliberal og havde derfor Regeringens tillid. Han var en detaljernes mand, og han styrede i høj grad sit personale gennem dagsbefalinger, der flød i en lind strøm ud i organisationen. Han havde et godt forhold til Borgerrepræsentationen og Magistraten, og han benyttede sig flittigt af den mulighed for at overvære møderne i såvel Magistraten som Borgerrepræsentationen om bevillinger til politiet, som loven gav ham adgang til.⁵

Ansættelses- og tjenesteforhold

I 1863 var politistyrken i København på 126 mand, hvortil der kom 166 vægtere og tolv tårnvægttere, som udelukkende gjorde tjeneste om natten. Ved reformens ikrafttræden blev vægterkorpset opløst og alle ansatte i det hidtidige politi afskediget. Det ny politikorps, der blev opbygget, be-

2. Frederik Strand: *Efterforskningens anatomi – kriminalpolitiet 1863-2007*, kapitel 1.

3. Regulativ for Københavns Polities Indretning og Bestyrelse af 12. juni 1863.

4. Regulativets § 3, stk. 1 og 2.

5. Lovens § 20.

stod fra begyndelsen ud over politidirektøren og vicepolitidirektøren af 210 politibetjente, hvoraf 174 skulle gøre patruljetjeneste på de seks politistationer byen var opdelt i. 27 overbetjente, seks politiassistenter, tre politiinspektører, 66 politifolk og syv vægtere fra det tidligere korps blev genansat i det nye, som i øvrigt bestod af folk med en fortid i hæren og marinen, håndværkssvende, kontorister, tjenere, kuske, selvstændigt erhvervsdrivende og ganske få – fem stk. – landmænd.⁶

Kravene til at blive ansat som politibetjent var ikke store. Aldersmæssigt skulle man være fyldt 22 år og måtte ikke være over 40 år. Ansøgeren måtte ikke lide af nogen legemlig mangel, der gjorde ham uskikket til polititjenesten, han skulle kunne læse og skrive, og så måtte han ikke være straffet for en i den offentlige mening vanærende handling.⁷ Ansøgningen skulle være skrevet af den pågældende selv, og den skulle indeholde oplysning om alder, opdragelse og tidligere forhold og bilægges vidnesbyrd om ansøgerens opførsel i tidligere stillinger.⁸

Der var ikke den store sikkerhed i ansættelsen, idet denne kunne opsiges uden nærmere begrundelse med tre måneders varsel, men et endnu bedre disciplineringsmiddel var, at der ikke var nogen fast lønskala, og den eneste mulighed for at opnå højere løn var gennem oprykning, der alene skete efter duelighed,⁹ og som udelukkende hvilede på ledelsens vurdering, og hindring i oprykning kunne derfor bruges som en straf ved disciplinære forseelser eller sågar i tilfælde, hvor den pågældende havde pådraget sig ledelsens utilfredshed.

Dette uofficielle disciplinarmiddel supplerede muligheden for selv ved ringe forseelser at straffe med lønafkorting eller med bøder indtil 20 rigsdaler eller suspension indtil 2 måneder.¹⁰

Politibetjentene på stationerne var i vidt omfang kasereret i særligt indrettede sovesale på stationen, og blev for dette trukket for tre rigsdaler om måneden af den i forvejen ikke særligt høje løn på fra 300 til 450 rigsdaler om året.¹¹

6. Poul Pedersen: Politibetjent i København efter 1863. *Politihistorisk Selskabs Årsskrift* 1994.

7. Regulativets § 7.

8. Regulativets § 6.

9. Regulativets § 8.

10. Regulativets § 15, stk. 2.

11. Regulativets § 9.

Tjenesten var i øvrigt opdelt i nat- og dagtjeneste. Nattjenesten bestod af syv timers patruljering fra kl. 23 til 6. Patruljeringen foregik naturligvis til fods og inden for faste strækninger, der ikke måtte fraviges uden strengt tjenstlige grunde, der skulle dokumenteres. Stationernes område var inddelt i et antal faste patruljeposter, og hver fulde time – på enkelte poster oftere – skulle der holdes "punkt", det vil sige, at politibetjenten i nogle minutter skulle opholde sig på et forud bestemt sted på ruten. Det var forbudt at sætte sig og især at gå ind for at nyde en forfriskning, det være sig varm eller kold. Indtagelse af alkohol var naturligvis absolut forbudt. Den varme kaffe, man havde med hjemmefra, måtte tillige med den medbragte mad indtages på et gadehjørne. Ud over patruljetjenesten om natten måtte politibetjentene på skift hver tredje til sjette dag afhængigt af stationens personaletal gøre tjeneste om dagen fra kl. 14 til 23 med mulighed for med politiassistentens tilladelse at gå – eller snarere løbe – hjem og hente mad, inden nattjenesten begyndte. Dagtjenesten bestod i vagt på politistationen eller udbringelse af stævninger, tilsigelser og lignende. Derudover var der tvungen deltagelse i eksercits – af politibetjentene kaldet "tyrefægtning" – i eksercerhuset i Gothersgade hver tirsdag kl. 12.45 efter nattjeneste, hvor der blev indøvet march og løb ofte iført kappe og tunge vinterstøvler. Faste fridage fandtes ikke, og først langt senere blev der indført en mulighed for at få én fridag hver anden måned til dagtjeneste og aldrig til nattjeneste. Ferie eksisterede ikke, men senere blev der skabt mulighed for at få en årlig orlov på 5 dage på den betingelse, at man forlod byen. Blev man under en tildelt orlov truffet i byen, blev man straks sat til tjeneste, og orloven bortfaldt.¹²

Stillingen som politibetjent nød ikke stor anseelse, og politiet var ikke populært i befolkningen, hvilket dels var en følge af den pressekampagne, man især fra nationalliberal side førte mod politiet og dels af den uvilje mod politiet, som magthavernes redskab, der var blevet oparbejdet under enevælden, og som viste sig vanskelig at udrydde. Medvirkende var også, at politiets magtanvendelse i forbindelse med anholdelser var meget synlig. De anholdte var i vid udstrækning berusede voldsmænd, der gjorde voldsom modstand ved anholdelsen, og som politimanden måtte slæbe gennem gaderne til politistationen. Der kunne anvendes en hestedroske til transporten, men kuskene havde en særlig evne til at gøre sig usynlige, når de anede, at der var optræk til ballade, og det var fra ledel-

12. Dansk Politistat bind 1 1933 og Einar Møllerup: *Det gamle København på Vrangen* s. 34 ff.

sens side indskærpet, at brugen af droske af hensyn til udgifterne skulle begrænses.

Det var åbenlyst for både politiets ledelse og den menige politimand, at skulle det nye politi fungere, var det nødvendigt at forbedre forholdet mellem politiet og borgerne, således at disse fik et andet syn på politiet og betragtede korpset som borgernes hjælper og beskytter i højere grad end som et redskab for magthaverne.

For at opnå dette var det nødvendigt ved rekrutteringen af politifolk i højere grad at lægge vægt på de intellektuelle kompetencer frem for muskelkraft, hvilket igen krævede bedre løn- og arbejdsforhold, og at den enkelte politimand blev givet den fornødne uddannelse.

Uddannelse

Der var ikke i betingelserne for ansættelse som politibetjent stillet særlige krav til uddannelse, ud over at den pågældende skulle kunne læse og skrive,¹³ og uddannelsen bestod i begyndelsen udelukkende af den tidligere omtalte "indøvelse efter militær skik og brug", der blev betragtet som en nødvendighed, fordi politiet var et uniformeret korps.¹⁴ Oplæringen i andre færdigheder foregik i form af sidemandsoplæring, hvor de ældre og mere erfarne kolleger i forbindelse med den daglige praktiske tjeneste satte de nyansatte ind i, hvad arbejdet bestod i, og hvordan det – efter deres opfattelse – burde udføres. Denne form for praktisk "undervisning" har sine gode sider, og den anvendes i en vis udstrækning stadig i dag inden for politiet, men bagsiden er, at også de mindre gode sædvaner går i arv og bliver svære at ændre.

I Regulativ for Kjøbenhavns Politi var det pålagt politidirektøren at sørge for, at "*de til tjenesten antagne personer uddannes for denne*".¹⁵ I begyndelsen skete dette gennem selvstudium af den samling af regulativ, instruks og dagsbefalinger fra politidirektøren, som blev udgivet i en trykt udgave, der var forsynet med følgende forord: "*Denne samling er udgivet alene til brug for politipersonalet. Enhver af dette erholder sit eksemplar, der omhyggeligen skal bevares, og som ikke må udlånes eller overlades til uønskede*

13. Regulativets § 7.

14. Regulativets § 12, stk. 3.

15. § 17, stk. 2.

de. Han skal nøje gøre sig bekendt med indholdet og rette sig derefter, såvidt angår ham".¹⁶

Politidirektørens dagsbefalinger omhandlede konkrete anvisninger på tjenestens udførelse. Den første blev udstedt den 2. juli 1863 og drejede sig om, hvorledes rapporter skulle underskrives. Dagsbefalingerne virkede også som et effektivt disciplineringsmiddel, idet overtrædelse kunne straffes med bøde eller i grovere tilfælde afskedigelse.

Den 26. oktober 1875 udstedte politidirektør Crone en dagsbefaling om undervisning, som indførte en obligatorisk undervisning en time dagligt af "overtalige politibetjente" d.v.s. politibetjente, der var ansat på 14 dages opsigelse med mulighed for senere, hvis de skønnedes egnede og havde udvist gode forhold, og der opstod ledige stillinger, at overgå til den faste styrke. Samtidig blev det foreskrevet, at også fast ansat personale, der efter ledelsens skøn havde behov derfor, kunne pålægges at deltage i undervisningen. Længden af undervisningsperioden var ikke fastsat, og den kunne i realiteten fortsætte, indtil ledelsen skønnede, at den pågældende havde erhvervet de fornødne kundskaber. Ansvarlig for undervisningen var 1. politiinspektør.

Til brug for undervisningen blev der udarbejdet en form for lærebog "Ledetraad for Politibetjente af Københavns Politistyrke til Brug ved deres første Uddannelse", der indeholdt en beskrivelse af Københavns politis organisation, den daglige tjenestes udførelse, og de vigtigste dagsbefalinger samt naturligvis uddrag af politivedtægten.

Om politibetjentes første undervisning hedder det i bogen: "Det er, for at (sic) en Politibetjent kan opfylde sine Pligter i deres fulde Omfang, nødvendigt og derfor også ved § 2 i Politiiinstruksen¹⁷ foreskrevet, at Politipersonalet skal gøre sig nøje bekendt med de dets Virksomhed vedkommende Love og Anordninger, med Politivedtægten for København og de dertil hørende Reglementer og Tillægsbestemmelser og med Politiiinstruksen. Enhver Politibetjent maa ligeledes være bekendt med de Dagsbefalinger og Reglementer af vedvarende Gyldighed, ved hvilke Politidirektøren har givet de indenfor hans Myndighedsomraade liggende, til Tjenestens Ordning nødvendige nærmere Bestemmelser. En tilstrækkelig Kundskab om alle disse Bestemmelser kan imidlertid kun erhverves efterhaanden, dels ved flittig Læsning af de udgivne trykte Samlinger og

16. Regulativ, instruks og dagsbefalinger for Københavns Politi med flere politiets vedkommende aktstykker, 1. samling 1863 til 1869, Det Kongelige Bibliotek.

17. Politiiinstruksen af 7. juni 1869.

ved den Underretning og Vejledning til deres rette Forstaaelse, der overensstemmende med den nævnte § i Instruksen vil blive givet Betjenten af hans Foresatte, og dels ved den Erfaring, der af enhver flink og til Tjenesten oplagt Betjent snart vil vindes i den praktiske Tjeneste; foreløbig vil imidlertid den nyansatte Betjent i nærværende kortfattede Instruction, der skal lægges til Grund for hans første undervisning, finde den nødvendigste Belæring og Vejledning til, hvad han af de ovennævnte Samlingers Indhold først og fremmest skal tilegne sig."

Bortset fra at der omkring århundredskiftet blev indført undervisning 2 timer om ugen i et par måneder for alle nyansatte og et genopfriskningskursus på to timers undervisning hver uge i 3 måneder for de fast ansatte politifolk, der havde gennemført den ovenfor beskrevne kortvarige uddannelse, blev der de næste knapt 40 år ikke fra politiets ledelses side gennemført tiltag til at sikre de ansatte en bedre uddannelsesmæssig baggrund for at kunne udføre deres arbejde.

Ikke fordi man ikke erkendte behovet herfor, men Borgerrepræsentationen, der skulle bevilge pengene, gav afslag på alle ansøgninger herom. Det skyldtes ikke modvilje mod politiet eller manglende erkendelse af, at uddannelse var en nødvendighed, men derimod utilfredshed med at skulle afholde yderligere udgifter til et politi, hvis ledelse blev udpeget – og betalt – af Justitsministeriet, og hvis arbejde man følte sig uden større indflydelse på.

Politipersonalets egen indsats for bedre arbejdsforhold og uddannelse

Organisering i fagforeninger, som i 1870'erne blev taget i anvendelse af lønmodtagerne som et middel til at skaffe forbedrede arbejdsforhold, var ikke en mulighed for politiets ansatte. Dels ville medlemskab af en fagforening af ledelsen blive betragtet som et tegn på illoyalitet og medføre afskedigelse, og dels ville det være utænkeligt, at man som politimand den ene dag bogstaveligt talt skulle slås med andre fagforeningers medlemmer, således som det f.eks. skete ved Slaget på Fælleden i 1872, for samtidigt at påberåbe sig solidaritet med deres synspunkter. Udelukkes kan det heller ikke, at der blandt politiets ansatte, som for en dels vedkommende havde en fortid inden for militæret eller som selvstændige, herskede en modvilje mod arbejderbevægelsen og dennes mål og midler i arbejdskampen.

Behovet for at styrke det kollegiale fællesskab og at have et sted til at drøfte faglige spørgsmål og finde en fælles holdning til de problemer, der var særlige for ansatte i politiet, eksisterede imidlertid og lod sig ikke undertrykke. Blot måtte man finde andre veje til at tilfredsstille behovet end igennem etablering af en egentlig fagforening.

Den vigtigste af disse veje fandt man gennem Københavns Politis sangkor "Rufinus", der var blevet stiftet i 1884, og som oprindeligt var en sammenslutning af stemmebegavede politifolk fra de civile afdelinger herunder især opdagelsespolitiet. Navnet tog man fra stiftelsesdagen den 14. juni.¹⁸

I begyndelsen koncentrerede foreningen sig om sit egentlige formål, men det var svært at fastholde medlemmerne, som ikke kunne afse den fornødne fritid til at deltage i sangøvelserne, og i 1898 var man nødsaget til at reorganisere sangforeningen. I den forbindelse opstod der blandt nogle af de mere foreningsinteresserede medlemmer en ide om at ændre foreningens formål, således at den mere fik karakter af en "fagforening", men af forsigtighedsmæssige hensyn og for ikke at medlemskab af den ændrede forening skulle blive forbudt af ledelsen, måtte man give den selskabelighedens maske, selvom man i realiteten ville noget andet og mere. Den nye Rufinus kom til at omfatte alle politifolk i Københavns politi og fik som erklæret formål at virke for medlemmerne i faglig og filantropisk retning, det sidste bl.a. ved at yde et beløb på tyve kr. i konfirmationshjælp til medlemmernes børn. Indtægterne kom fra et månedligt kontingent på 25 øre samt fra en årlig koncert for medlemmerne og disses familie og venner. Navnet blev, for at sløre det reelle formål, "Københavns Politis Selskabelige Forening Rufinus".

Fra begyndelsen af 1898 havde cirka halvdelen af styrken i Københavns politi – 290 mand – indmeldt sig i foreningen, og fra maj samme år var medlemstallet steget til omkring 500.

For at styrke sammenholdet mellem medlemmerne afholdt man i vinterhalvåret månedlige sammenkomster med foredrag og dans. Man havde ikke problemer med at tiltrække velrenommerede foredragsholdere, og et af de første foredrag blev holdt af folketingsmanden Herman Trier, der talte om Ludvig Holberg. Trier havde i 1882 været medstifter af Studenteramfundet, der fra begyndelsen havde arrangeret aftenundervisning for arbejdere. Tilslutningen til denne undervisning i almindelige

18. Dansk Politistat, bind 1 1933 s. 78.

skolefag som sprog, historie, samfunds- og sundhedslære m.v. var over forventning stor.¹⁹ Uddannelse af politifolk blev derfor for Trier et interessant emne, der lå i naturlig forlængelse af den undervisning af arbejdere, som han allerede havde været med til at sætte i gang, og i 1899 blev det mellem formanden for "Rufinus" Th. Schou og Trier aftalt at igangsætte frivillig undervisning af de af "Rufinus" medlemmer, der var interesseret heri. Trier skaffede et undervisningslokale i Vartov, og han sørgede også for undervisningsmateriale samt en kvalificeret lærer, magister Erichsen, der påtog sig at undervise i dansk og tysk, som et supplement til de lejlighedsvis foredrag, der allerede var en del af "Rufinus" virksomhed. Undervisningen, der foregik i fritiden, var gratis for medlemmerne af "Rufinus".

Det var svært i længden at lægge låg på den del af "Rufinus" virksomhed, som man ikke helt turde tone rent flag med, og allerede i oktober 1898 fremsatte et af medlemmerne et forslag om forbedring af tjenesteforholdene ved at foreslå politidirektøren – der nu var Eugen Petersen, som i 1887 havde afløst Crone – om en fridag hver 14. dag. En række medlemmer sluttede op omkring dette forslag og supplerede det med et forslag til forandring af afløsningstiderne. På generalforsamlingen blev det vedtaget, at et forslag skulle udarbejdes af et udvalg bestående af to mand fra hver station og derefter underskrives af samtlige medlemmer, hvorefter det ved en deputation skulle overrækkes til politidirektøren. Fremgangsmåden viser, hvor sprængfarligt man opfattede det, at personalet stillede forslag til ledelsen om tjenstlige forhold.

Medlemmerne af "Rufinus" nøjedes dog ikke med dette, nu da man var kommet i gang, for allerede næste år besluttede man at melde rent ud ved at nedtone det selskabelige og ændre foreningens navn til: Københavns Politis Forening "Rufinus".

Ud over forbedring af uddannelsen havde lønspørgsmålet stadig højeste prioritet blandt foreningens medlemmer, og på en ekstraordinær generalforsamling i maj 1900 blev det vedtaget, at der skulle rettes en kraftig henvendelse til Magistraten med tilkendegivelse af utilfredshed med Magistratens langsommelige behandling af et forslag fra "Rufinus" om indførelse af en fast lønskala og to fridage om måneden. Politidirektøren ville ikke anbefale indførelsen af den faste lønskala, idet han derved mistede

19. "En bygning vi rejser", bind 1, side 133 ff.

muligheden for at forhindre oprykning som en yderligere sanktion ved tjenstlige forseelser.

Foreningens henvendelse havde en effekt, idet Borgerrepræsentationen i juni 1900 omsider vedtog en lønforbedring for politiets ansatte samt indførelsen af to månedlige fridage ud over de seks årlige feriedage, som også politifolk havde krav på.

Et resultat af indsatsen fra den oprindelige selskabelige forening, og et resultat, som måtte give blod på tanden.

Man havde ikke fået indført den faste lønskala, så det arbejdede man videre med. I maj 1901 blev det besluttet at nedsætte et udvalg, der "efter drøftelse med politidirektøren" skulle udarbejde en ansøgning til politidirektøren og kommunalbestyrelsen om indførelse af en fast lønskala og en forbedring af løn- og pensionsforholdene.

Af hensyn til de mange medlemmer, der stadig var tilhænger af tilbageholdenhed af hensyn til respekten – og angsten – for ledelsen, blev det tilføjet, at det stod udvalget frit at lade et eller flere af kravene bortfalde, hvis politidirektøren var imod.²⁰

Man skulle helt frem til april 1909, før et flertal i Borgerrepræsentationen vedtog indførelsen af den faste lønskala, og medlemmerne af "Rufinus" kunne høste lønnen for indsatsen på dette område. Fagforeningsdelen af "Rufinus" ændrede samme år navn til "Københavns Politiforening" for at understrege, at man fremover i højere grad ville arbejde med de faglige opgaver, og at behovet for selskabelighed måtte træde i baggrunden.

I mellemtiden havde bestyrelsen for "Rufinus" som et led i bestræbelserne for at styrke medlemmernes interesse for foreningens arbejde besluttet at udgive et medlemsblad "Politivennen". I begrundelsen for dette skridt hed det blandt andet, at bladet i første række skal være et foreningsorgan, men at man også vil stræbe efter at blive "politiets håndgangne ven og talsmand" ikke blot inden for jurisdiktionens grænser men for hele landets vedkommende". Bladet vil banke på hos alle politimænd landet over, spørge nyt og bringe bud mand og mand imellem, og måske derved give stødet til dannelse af det almindelige danske politiforbund, der er så mange politimænds yndlingstanke".²¹

Derudover havde "Politivennen" til formål, at arbejde for at fremme "upartiskhed og retfærdighed i dagspressens omtale af politiet og dets

20. Dansk Politistat 1933 side 151 ff.

21. Dansk Politistat side 79.

virksomhed og ved dementier og autentiske fremstillinger søge at sætte en stopper for, at forvanskede og tendentiøse politihistorier uhindret sættes i omløb blandt publikum".

Tanken om udgivelse af et sådant blad blev ikke uventet modtaget med betænkelighed af politidirektør Eugen Petersen, og såvel foreningens formand som redaktøren – opdagelsesbetjent Carl Hansen – måtte inden udgivelsen af første nummer stille hos politidirektøren og redegøre for tankerne bag projektet samt love, at artikler om tjenstlige forhold ikke måtte optages i bladet, et løfte som hurtigt blev glemt af begge parter.

I en leder "Hvad vi vil" i bladets første nummer, der udkom den 1. marts 1902, beskrives formålet således: ... "Politivennen vil styrke og stramme samfølelsens og kammeratskabets bånd. Spredte er vi intet, samlede er vi en magt. For den enkelte ligger der en stor moralsk støtte i altid at mindes, at han, selv om han synes fjern og ensom, aldrig er forladt, men hører til et stort samfund af ligestillede, et samfund, hvor der er nok af stærke viljer og redebonne sind. Hvis nogen skulle tænke, at vi er trådt frem for at så tvedragt og misnøje og kaste brand i fredsommelige sind, da gør han os uret. Det er ikke splitte vi vil men samle, ikke hidse men mægle. En debat om forhold af tjenstlig natur vil af forståelige grunde næppe kunne finde plads i et organ, som er beregnet for en større offentlighed. Endnu mindre vil kritiske eller uærbødige bemærkninger vedrørende personer eller forhold i en etat, der som vor har og nødvendigvis må have en delvis militær konstitution, kunne tillades i bladet. Subordination er så vist en uundværlig faktor, hvor der manøvreres med større styrker. Politivennens program er ikke splid og ufordragelighed men tolerance og samdrægtighed. ..."

I begyndelsen var bladets indhold mest præget af artikler om lønforhold og pressens fjendtlige indstilling til politiet, og den erkendelse af, at en bedre uddannelse var en forudsætning for både bedre lønforhold og offentlighedens anerkendelse af politiets arbejde, som fandtes blandt både ledelse og personale, kom ikke i udpræget grad til udtryk i bladets artikler.

Indtil da var der fra officielt hold ikke sket meget for at sikre politiets ansatte de fornødne kundskaber til at udføre deres gerning, ud over de tidligere nævnte kortvarige introduktionskurser i den væsentligste lovgivning herunder især politivedtægten. En politibetjent, der blev ansat i 1893, beskriver den teoretiske undervisning for nyansatte således: "Om eftermiddagen den 1. december 1893 mødte vi unge politimænd, som var blevet antaget i løbet af efteråret, for første gang til teoretisk undervisning

i et lokale i arresthusbygningen. Politiinspektør Th. Petersen (chefen for 1. politiinspektorat f.a.) underviste personligt. Som hans medhjælper fungerede politiassistent Norup, som den gang nylig var blevet forfremmet til inspektionsbetjent. Ansættelsen af unge politibetjente var gået livligt for sig i de 3-4 måneder, der lå forud, således at undervisningen omfattede et hold, der talte et par og tredive mand. Undervisningen strakte sig over et par eftermiddagstimer to gange om ugen, og varede i tre måneder. I løbet af denne korte tid var det naturligvis kun muligt at få kendskab til det aller nødvendigeste, nemlig politiinstruksen, politivedtægten, sundhedsvedtægten og helligdagsloven. Alt det øvrige måtte vi se at tilegne os ad erfaringens trange vej.”²²

Det var ikke fordi politiets ledelse savnede erkendelse af behovet for yderligere uddannelse, og der blev i tidens løb gjort flere forsøg på at få Borgerrepræsentationen til at bevilge de fornødne midler, men hver gang stødte det imod den politiske modstand imod at betale for den fornødne frihed til, at undervisning kunne ske i tjenestetiden.

Først da ”Politivennen” den 1. maj 1909 bragte et indlæg af politibetjent S.J. Sørensen med overskriften ”En Politiskole”, skete der noget, men så gik det også hurtigt med det, der i bladet blev betegnet som ”Politiskole-sagen”.

I artiklen gav politibetjent Sørensen udtryk for, at der stilles stigende krav til politibetjentes viden, men at undervisningen efter ansættelsen slet ikke lever op til disse krav. Ifølge artiklens forfatter blev der så godt som ingen undervisning givet efter ansættelsen. ”Han får et eksemplar af de for jurisdiktionen gældende vedtægter, bliver pålagt at sætte sig ind i straffelovens bestemmelser, og så må han i øvrigt se at klare sig, som han bedst kan, idet det dog er en selvfølge, at hans foresatte i begyndelsen tager sig lidt af ham med vejledning i forskellige retninger, men det hører hurtigt op, og polititjenesten lærer man dog ikke hverken på en måned eller et år.”

Løsningen ville ifølge politibetjent Sørensen være, at staten oprettede en politiskole.

Det var tiden ikke moden til, men artiklen gav anledning til, at Københavns Politiforening ”Rufinus”, som ”Politivennen” i 1904 var blevet medlemsblad for, i de næste numre af bladet redegjorde for de planer om en privat politiskole, som foreningen i nogen tid havde arbejdet med.

22. Niels Boesen: Mine første år i politiets tjeneste, Politihistorisk Selskabs Årsskrift 1981, side 45 ff.

I nr. 11 den 9. juni 1909 skrev bladets redaktør N. Boesen i en leder om "Politiskole-Spørgsmålet" blandt andet: "Når en stand skal dygtiggøres er det altid heldigst, at dens egne medlemmer tager initiativet, thi under udførelsen af den daglige gerning føler disse nemlig bedre end nogen anden, hvad der tiltrænges. Det er derfor særdeles glædeligt, at tanken om en læreanstalt for vordende politifunktionærer straks har sat politimænds penne i bevægelse, thi derved får man det bedste bevis for, at det vil blive en af den kommende tids opgaver at realisere tanken om en offentlig politi-læreanstalt."

Efter en kort omtale af en tysk politiskole i Recklinghausen, hvor undervisningen delvist betales af eleverne selv, meddeler Boesen, at den energiske bestyrelse for Københavns Politiforening "Rufinus" omgås med tanken om at oprette kursus for medlemmerne, i hvilke der vil blive givet navnlig teoretisk og anskuelighedsundervisning i forhold, der kan være til nytte i det praktiske livs tjeneste. Lederen slutter: "Denne tanke er så tiltalende, at den fortjener ubetinget støtte fra medlemmernes side, og jeg skal senere, når planen er lagt, komme tilbage til denne for vor stand så betydningsfulde sag".

I umiddelbar tilknytning til lederen bringer bladet et indlæg fra en "udensogns", som han kalder sig, nemlig forfatteren, kommunelærer Hermann Jensen, der må have været bladets læsere bekendt, idet han underviste i tysk og engelsk på den frivillige undervisning, som "Rufinus" havde sat i gang.

Hermann Jensen, der var født i 1877, var ikke den typiske kommune-lærer, idet han havde været ansat i Cape Police i Sydafrika og i årene 1900 til 1903 havde deltaget i Boerkrigen på engelsk side. Efter sin hjemkomst blev han ansat som lærer ved Københavns Kommuneskoler og derigen-nem som lærer ved den frivillige sprogundervisning for politifolk.

Han var – formentlig ud fra de erfaringer, han havde gjort under tjene-sten ved Cape Police – en utrættelig fortaler for uddannelse af politifolk, for som han udtrykte det: "Det er nemlig således, at bevægelsen hen imod bedre kår tillige fremkalder ønsket om også selv at blive i stand til at yde mere, og derfor følger altid i lønreformernes spor spørgsmålet: Uddannelse. ... Det er altid fra vedkommende stand selv, at kravet rejses. De bevilligende myndigheder kræver sjældent noget, de synes at have ud-tømt sig i den kraftanstrengelse, selve lønsagen nødvendiggjorde." Han

gik således ikke ind for en statslig politiskole, men for en frivillig undervisning for det allerede ansatte personale.²³

På grundlag af Hermann Jensens tanker og planer kunne "Politivennen" allerede den 1. oktober 1909 meddele, at Københavns Politiforening fra den 1. november ville igangsætte en frivillig undervisning for foreningens medlemmer af såvel almindelige som mere tjenestespecifik karakter.

Undervisningen foregik fra november til og med februar 2 dage om ugen med et hold fra kl. 16.30 til 18 og et andet fra kl. 20 til 21.30, og det kostede 1 kr. pr. semester at deltage i forelæsningserne om forskellige politifaglige emner, og så havde deltagerne uden yderligere betaling adgang til at deltage i ét eller to af de almindelige kurser i skriftligt dansk, tysk og engelsk. Politidirektøren stillede nogle lokaler i kælderens under domhuset i Kattesundet til rådighed for skolen, og politiets embedsmænd stillede sig velvilligt til rådighed som forelæsere.

Som forstander for skolen udpegede politiforeningens bestyrelse Hermann Jensen

Politidirektøren og Justitsministeriet viste i øvrigt deres interesse for tanken ved at yde et tilskud på henholdsvis 100 og 200 kr.

Skolens succes viste sig både ved et antal på 225 tilmeldte ved undervisningens begyndelse og ved, at der den 3. januar 1910 begyndte undervisning i en tilsvarende skole for politiet i Frederiksberg politikreds også med Hermann Jensen som forstander, og i december 1910 indledtes undervisningen i en skole for Aarhus politi.

Selvom den frivillige skole var en succes, stod det dog klart, at det ikke kunne overlades til et frivilligt initiativ at uddanne fremtidens politifolk

I november 1910 sendte politidirektøren derfor endnu en gang en ansøgning til Magistraten om etablering af en obligatorisk politiskole for de ansatte i Københavns politi. Som tidligere afviste Magistraten i april 1911 også denne ansøgning med henvisning til de økonomiske konsekvenser.

Allerede i august 1909 havde landets underrettsdommere på et møde enstemmigt krævet oprettet en politiskole for alle ansatte i landets politi og ikke kun de københavnske politifolk, og i 1911 blev dette krav rejst over for Justitsministeriet af en bredere kreds, der udover politidirektøren i København også omfattede en repræsentant for politiet uden for København, lederen af kriminal- og politiretten i København samt chefen for

23. Politivennen nr. 11/1909, side 90.

det nyoprettede Statspoliti, der havde et akut behov for at give de ansatte i denne landsdækkende enhed en grundig og ensartet uddannelse.

Denne gang lykkedes det, og fra den 8. oktober 1914 begyndte undervisningen i Statens Politiskole for ansatte i hele landets politi. Skolen blev placeret i København og betalt af staten, mens Københavns politi afgav lærerkræfterne til skolen.²⁴

Dermed var der ikke mere behov for den frivillige undervisning, der var oprettet af Københavns Politiforening for dens medlemmer, og initiativet standsede af sig selv.

Tanken bag den frivillige sprogundervisning trives imidlertid den dag i dag, idet foreningen Politiets Sprogforbund arrangerer frivillige sprogkurser for politiets ansatte over hele landet.

Andet fra den begyndende organisering af politiets ansatte, der stadig findes, er "Rufinus", der den dag i dag eksisterer som en selskabelig forening for opdagerne i Københavns politi.

24. Carl Aage Redlich: I lovens navn, bind 2, s. 44.